

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ
ואח'

בפני כב' השופטת עדי חן-ברק

1. אביב אלדג'ים ואח'

תובעים

נגד

1. קיבוץ אילון אגודה שיתופית
2. חורש אילון-אגודה שיתופית

נתבעים

החלטה

בקשה לדחיית התביעה על הסף בשל היעדר סמכות, ולחילופין מחמת דבר התלוי ועומד, ולחילופין בקשה לעיכוב הליכים על פי סעיף 5 לחוק הבוררות, תשכ"ח-1968 (להלן: "חוק הבוררות").

א. מבוא:

1. המשיבים (להלן: "התובעים") הינם תושבי ההרחבה הקהילתית בקיבוץ איילון. המבקש 1 הינו אגודה שיתופית (להלן: "הקיבוץ"), והמבקש 2 הינו אגודה שיתופית התיישבותית שאמורה לאגד בתוכה את כלל תושבי הישוב איילון – תושבי הקיבוץ עם תושבי ההרחבה (להלן: "האגודה").
2. בשנת 2003 החל פרויקט הרחבתו של הקיבוץ. רוכשי הבתים בהרחבה שנעשתה, ובכלל זה התובעים, נדרשו לחתום על הסכמים, וביניהם - "חוזה קיבוץ משתכנים" (להלן: "ההסכם"), המסדירים את מערכת היחסים ביניהם לבין הקיבוץ ואת השתייכותם לקיבוץ על ידי סיפוחם לאגודה.
3. 6 שנים אחרי חתימת ההסכמים הגישו התובעים תביעה זו בה הם מבקשים להצהיר כי ההסכם שנחתם בינם לבין הקיבוץ הינו בטל. לחילופין הם מבקשים להורות על בטלות חלק מסעיפיו, ובפרט הסעיף הכופה עליהם להיות חברים באגודה. התביעה הוגשה כנגד הקיבוץ והאגודה (האגודה הוגדרה בכתב התביעה כ-"נתבעת נוספת").
4. אם אנסה לתמצת את כתב התביעה (שהינו בן כ-20 עמודים...) אומר כי הטענה העיקרית העולה בו נוגעת לסעיף 7.1 להסכם בו נקבע כי בין הקיבוץ לבין האגודה נחתם הסכם אגודות לפיו יהיה ועד האגודה "הועד המקומי" כמשמעו בצו המועצות המקומיות". בהסכם האגודות נקבע בהתאם כי ועד ההנהלה של הקיבוץ, במעמדו כ"ועד מקומי", מעביר

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ ואח'

לאגודה את הסמכויות והחובות והזכויות הנוגעים למתן שירותים מוניציפאליים לישוב המשותף.

עוד נקבע כי ועד ההנהלה של האגודה יהיה הועד המקומי של הישוב, והאגודה תהיה אחראית לתת את השירותים המוניציפליים לתושבי הקיבוץ.

ברם על אף האמור בהסכמים, הסמכויות הנוגעות למתן שירותים מוניציפליים הן סמכויות של משרד הפנים שניתנו רק לקיבוץ, והקיבוץ לא היה רשאי להעבירן לגוף פרטי – דהיינו – לאגודה. בשל קיומו של ועד מקומי סטטוטורי נטען כי אין כל עילת קיום לאגודה שהיתה אמורה לשמש כועד מקומי ומכאן שמדובר באגודה ריקה מתוכן ובטלה.

מסיבה זו נטען כי ההסכם נגוע באי חוקיות ומכאן שהוא בטל מעיקרו.

5. עוד נטען בכתב התביעה כי ראוי לבטל את התנאים בהסכם שענינם: העברת האחריות מהועד המקומי לאגודה, חיוב התובעים להיזקק לאגודה ולשלם עבור כל שירות שתבחר לספק, הגבלת חופש ההתקשרות של התובעים לנתק קשר עם האגודה, וכן את התנאי בדבר הכפפת המשתכן לבוררות ע"פ סעיף 52 לפקודת האגודות השיתופיות, זאת בשל היותם תנאים מקפחים בחוזה אחד.

6. להשלמת התמונה מבחינת הרשויות המנהלות את הישוב יש להוסיף כי ב-4/07 תוקן צו המועצות המקומיות כך שהותר לחברי הקיבוץ, לתושבי ההרחבה ולתושבים שאינם חברי אגודות (אלא גרים במקום בשכירות), להיבחר לועד המקומי בישוב, וכיום הועד המקומי הוא הרשות המוניציפלית בישוב (הוא הגובה תשלומי חובה ומספק שירותים מוניציפליים), כאשר נטען על ידי האגודה כי היא פועלת לצידו ועוסקת בניהול חיי הקהילה (ארגון פעילות חברתית, ניהול בריכת השחיה, ספריה וכו').

7. יודגש כי התביעה הוגשה על ידי 9 משפחות מתוך 117 משפחות המתגוררות בהרחבה (ו- 317 משפחות בישוב כולו: קיבוץ+הרחבה).

ב. טענות הצדדים (בתמצית):

הקיבוץ:

8. סעיף 13 להסכם קובע כי חילוקי דעות בקשר להסכם או לפירושו יועברו להכרעת בורר ששימונה ע"פ בקשת אחד הצדדים על ידי רשם האגודות השיתופיות. על כן יש להורות על עיכוב ההליכים בתביעה עד לבירור המחלוקת בין הצדדים באמצעות בורר.

9. רשם האגודות השיתופיות הוא גם הערכאה הטבעית והמקצועית לדון בענין, והוא גם הערכאה המוסמכת לפרק אגודה (אם יש צורך בכך).

האגודה:

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ ואח'

10. סעיף 52 לפקודת האגודות השיתופיות קובע כי סכסוך הנוגע ל"עסקי האגודה", יש להפנות לבוררות סטאטוטורית בפני רשם האגודות השיתופיות.
11. הסכסוך נשוא התביעה הינו סכסוך "פנימי" (שכן הסעד האמיתי לו עותרים התובעים הוא הימנעות מתשלום בגין שירותים מוניציפאליים) ולא סכסוך חוקתי, על כן הוא כפוף להוראות סעיף 52 דלעיל.
12. לחילופין- גם אם התביעה מעוררת שאלה חוקתית הרי שהיא אינצידנטלית ונלווית לטענה הראשית של פסילת סעיפים בחוזה כך שמקומה עדיין במסגרת הליך בוררות. לחילופין - אם המחלוקת בבסיס התביעה היא בעלת אופי חוקתי טהור, כטענת התובעים, הרי שהסמכות לדון בתביעה נתונה לבג"ץ.
13. סעיף 132 לתקנון האגודה קובע כי כל סכסוך בין החברים לאגודה יעבור למסלול בוררות, ולפיכך מדובר בבוררות חקוקה שאינה נתונה לשיקול דעתו של בית המשפט.
14. יש לעכב ההליכים גם נוכח סעיף 5 לחוק הבוררות, שכן תקנון האגודה מהווה הסכם בוררות מחייב בין הצדדים.
15. בין הצדדים תלוי ועומד הליך מקביל, שהחל ביוזמת התובעים, והמתנהל בפני רשם האגודות השיתופיות, אשר עילתו והסעדים המבוקשים בו זהים להליכים נשוא תובענה זו וגם מסיבה זו יש לדחות התביעה.
16. הגוף הראוי לדון בסכסוך הוא רשם האגודות השיתופיות גם בשל אופי הטענות המצריך מומחיות ובקיאות בנושא.

המשיבים:

17. התובענה אינה מתאימה להליך הבוררות שכן השאלה העומדת בבסיסה הינה בעלת חשיבות ציבורית החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים בתיק ונוגעת לכל תושבי ההרחבות בקיבוצים בישראל.
18. הסכסוך מעורר שאלה בדבר אי חוקיותו של ההסכם ועל כן אינו מתאים להתברר בהליך בוררות אלא בבית המשפט.
19. סעיף 3 לחוק הבוררות קובע כי אין תוקף להסכם בוררות בעניין שאינו יכול לשמש נושא להסכם בין הצדדים. מכיוון שההסכם עוסק בהענקת סמכויות שלטוניות לגוף פרטי, בניגוד לדין, הרי שאין תוקף לסעיף הבוררות.
20. תניית הבוררות בסעיף 13 קובעת כי במקרה של חילוקי דעות יש להעביר את הסכסוך לבוררות אם הסכסוך הוא "בקשר להסכם זה או פירושו". מכאן שתניית הבוררות אינה נוגעת לעצם תוקפן של ההסכם והבורר אינו מוסמך לבחון סוגיה זו.
21. ההסכם הינו חוזה אחיד הכולל תניות מקפחות, בין היתר, גם תניית הבוררות.
22. לגבי האגודה ממילא אין תניית בוררות תקפה.

בית משפט השלום בחיפה

ת"א עט-66-688 אכדג'ם ואח' נ' קיבוץ איכון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ ואח'

- מרבית התובעים הודיעו על פרישתם מהאגודה ועל כן תקנון האגודה אינו חל עליהם כך שלא קיים הסכם בוררות תקף בינם לבין האגודה.
23. לרשם האגודות השיתופיות אין סמכות לדון בתובענה שהרי הרשם הוא שאישר את תקנון האגודה ולא ניתן לצפות כי הוא זה שיקבע כי התקנון שאישר הוא בלתי חוקי כפי שמבקשים התובעים לקבוע בתביעתם.
24. רשם האגודות השיתופיות לא יכול לשמש כבורר בהליך זה כיוון שסמכותו הינה בתחום שבין האגודה השיתופית לבין החברים בה. מאחר והתובעים אינם "חברים" בקיבוץ-הכפפתם לסמכותו של רשם האגודות השיתופיות תהא מלאכותית וחסרת תום לב.
25. הקיבוץ אינו מעוניין בבוררות ולא הציג ראייה פוזיטיבית להוכחת נכונותו לפנות להליך הבוררות.
26. לא מתנהל הליך מקביל בפני רשם האגודות השיתופיות.

ג. דיון והכרעה:

בפתח הדברים אומר כי בדעתי לקבל את הבקשה לעיכוב הליכי התביעה בשל הצורך בפניה לבוררות, ולהלן נימוקי:

27. סעיף 5 לחוק הבוררות מסמך את בית המשפט לעכב הליכים שהוגשו לפניו בהתקיים התנאים המנויים בו:
- א. קיום הסכם בוררות בין הצדדים.
- ב. היות התביעה שהוגשה בענין סכסוך שהסכם הבוררות חל עליו.
- ג. היותו של בעל דין, שמבקש העיכוב, צד להסכם.
- ד. קיום נכונות המבקש להליך הבוררות.
28. **סעיף 5(ג)** לחוק הבוררות מאפשר לבית המשפט שלא לעכב את ההליכים אם ראה טעם מיוחד שהסכסוך לא ידון בבוררות.
29. סעיף 13 להסכם בין התובעים לקיבוץ קובע כך:

"היה ויתגלעו חילוקי דעות בקשר להסכם זה או פירושו, ימסרו הצדדים את הענין להכרעת בורר או בוררים שימונו על פי בקשת אחד הצדדים, על ידי רשם האגודות השיתופיות".

סעיף 132 לתקנון האגודה קובע כי:

"כל סכסוך הנובע מחברות באגודה או מעסקי האגודה, לרבות פרוש של כל ענין הנובע מתקנון זה או פרוש סעיף מסעיפיו אשר יתגלע בין חברים...מצד אחד לבין האגודה,

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ
ואח'

מוסדותיה, פקידיה או חברי הועד שלה מצד שני, יימסר לפי דרישת אחד הצדדים לגישור ופישור ורק אם לא יושב ויסתיים-יועבר לבוררות, לרשם האגודות השיתופיות לפי סעיף 52(2) לפקודת האגודות השיתופיות".

30. טענתם העיקרית של המשיבים ענינה כי הסכם עם הקיבוץ הינו בטל מעיקרו, ומכאן גם שאין כל תוקף לתניית הבוררות.

31. סעיף 3 לחוק הבוררות מורה כי אין תוקף להסכם בוררות בענין שאינו יכול לשמש נושא להסכם בין צדדים. הוראה זו חלה, בין היתר, גם על הסכמי בוררות בלתי חוקיים אשר אי החוקיות ברורה וגלויה על פניהם – דהיינו כאשר שאלת אי החוקיות נהירה על פניה ואינה מחייבת ליבון ושאלה.

32. שונה המצב כאשר צד מעלה טענת אי חוקיות המחייבת ברור ובחינה:

"שאלות הכרוכות באי חוקיות הסכמים עשויות להיות מורכבות וסבוכות ביותר. לצורך ביורן הן עשויות לחייב לא רק בחינה משפטית מקיפה של הדין אלא גם ביורן יסודי של הרקע להסכם, מערכת היחסים בין הצדדים לו ומכלול עובדות שבלא קביעתם יקשה לנקוט עמדה בטענת אי החוקיות. וכך נכונות בית המשפט להענות לבקשת צד לבוררות לעכב את הליכי הבוררות לצורך בחינת טענת אי החוקיות מקום שהיא אינה עולה על פניו של ההסכם עלולה בנקל לסכל את יעדה המרכזי של הבוררות לשמש מנגנון יעיל ומהיר לפתרון מחלוקות בין צדדים". רע"א 6233/02 אקסטל נ' קאלמא ניתן ביום 4/2/04, סעיף ג' להכרעת כב' הש' פרוקצ'יה.

33. בנסיבות בהן אין זה ברור על פניו כי מדובר בהסכם שמטיבו אינו יכול לשמש נושא לבוררות, ראוי להתיר קיומה של בוררות ולהמנע מבחינה לגופן של טענות אי החוקיות לפני מעשה. בחינת אי החוקיות יכולה להבדק על ידי בית המשפט במסגרת הפיקוח השיפוטי על החלטות הבורר.

34. יתר על כן נפסק כי אי חוקיות המפקיעה חוזה אינה מפקיעה מאליה גם את סעיף הבוררות מה גם שאף אם יקבע כי מדובר בהסכם בלתי חוקי הרי שאין לפסול את סעיף הבוררות בו אם ניתן להכשיר ההסכם (בין על ידי הפרדה בין חלקיו החוקיים לחלקיו הלא חוקיים ובין בדרך אחרת).

ראה הכרעת כב' הש' טירקל בענין אקסטל לעיל, וכן את כל ההפניות בסעיף 16 לפסק דינו. עוד ראה האמור בספרם של פרידמן וכהן, חוזים כרך ג' תשס"ד עמ' 583:

"..אין הכרח לא מבחינת המשפט ולא מבחינת ההגיון, כי פסול שבחוזה יפסול גם את שטר הבוררות".

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ ואח'

35. לסיכום האמור לעיל יש לומר כי המדיניות המשפטית הנוהגת הינה קיום בוררות גם כשמועלת טענת אי חוקיות, וראוי להמנע מברור שפוטי לגוף הטענה מקום שהיא אינה מסתברת על פניה וטעונה מחקר ובחינה מעמיקים.

36. במקרה הנדון אין לומר כי טענת אי החוקיות שמעלים המשיבים הינה ברורה על פניה. ההסכם נועד להסדיר את מערכת היחסים המשולשת בין הקיבוץ-משתכנים-אגודה, ובין היתר, הוסכם כי האגודה תנהל את חיי הקהילה בישוב ותספק שירותים קהילתיים. על אף שסמכויות הועד המקומי לא הועברו לאגודה הרי שהאגודה מספקת שירותים קהילתיים שאינם מסופקים על ידי הועד המקומי, כאשר הועד המקומי, שבידו נותרו השירותים המוניציפליים, הינו ועד שמורכב מחברי הקיבוץ וההרחבה, כמו גם האגודה שפועלת, ע"פ הנטען, כגוף משלים לו. אוסיף עוד כי קיומה של האגודה אף הוכרה בתקנות האגודות השיתופיות.

37. יצויין כי גם ניסוח תניית הבוררות בהסכם – " חילוקי דעות בקשר להסכם זה או פירושו... " הינו ניסוח רחב וגורף המאפשר לבורר לדון גם בטענות התובעים.

וראה בענין זה את הפסיקה המחילה פרשנות רחבה לתניית בוררות – רע"א 180/07 אמיר כץ נ' איגוד הכדרוסל ניתן ביום 4/10/09, בעמ' 12). כן ראה את כלל הפרשנות מקום בו מתעורר ספק, בנוסח הסכם הבוררות, לגבי סמכות הבורר שאז:

"יש להעדיף פרשנות מרחיבה המאפשרת את קיום הסכם הבוררות, על מנת ליתן תוקף להסכמת הצדדים להכריע בסיכסוכים שביניהם בבוררות" (בש"א (ת"א) 19698/08 תלי נ' הוט ניתן ביום 30/12/08).

38. אין להתעלם מהעובדה כי גם ב"כ המשיבים, טרם הגשת התביעה, פנה לרשם האגודות השיתופיות, במכתב ארוך, זהה בתוכנו לתביעה דן, ובו שאל: "האם סבור כב' הרשם כי הדיון בשאלת תוקפם של ההסכמים ומכאן עצם קיומה של האגודה-נתון לסמכותו" זאת על אף שהקדים כי לעניות דעתו בטלות מערכת ההסכמים מפקיעה את סמכות הרשם לדון. יצויין כי הרשם העביר את שאלת ב"כ המשיבים לתגובת ב"כ הקיבוץ והאגודה, ולאחר שהוגשה תגובה אף נקבע דיון ליום 16/9/09, ברם הדיון בוטל בעקבות הודעת ב"כ המשיבים כי הא חוזר בו מבקשתו.

39. בענין הטענה שהועלתה בדבר אי מוכנות הקיבוץ לקיים הליך בוררות אומר כך: לא הוכח בפני כי עובר להגשת התביעה פנו התובעים לקיבוץ בבקשה לקיום הליך בוררות וכי הקיבוץ סרב לכך. מכל מקום אין להתעלם מהאמור בתצהיר קישון, שאומנם הוגש רק בצירוף לתשובת הקיבוץ לבקשה, אך יש בו כדי להבהיר את עמדת הקיבוץ באשר לנוכחותו לפנות להליך בוררות.

הוברר בנוסף כי טרם הגשת התביעה התנהל הליך הידברות בין התובעים לאגודה אשר הסתיים ללא תוצאות, ואולם הקיבוץ ממילא לא היה צד לו.

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ
ואח'

40. לסיכום האמור לעיל אומר כי מתקיימים התנאים המנויים בסעיף 5 לחוק הבוררות, כך שנותר לבחון רק אם קיים טעם מיוחד שבגינו לא ראוי כי הסכסוך ידון בבוררות.

סוגיה עקרונית וחוקתית-האומנם !

41. קריאה ראשונית של כתב התביעה אכן עשויה ליצור את הרושם כי מדובר בסוגיה עקרונית וחוקתית (שכפי שנטען אף יתכן שיש לה השלכה על הרחבות נוספות קיבוצים נוספים ברחבי הארץ), ברם קריאה שנייה (שלישית ורביעית) של כתב התביעה, בצירוף הדברים שהועלו על ידי ב"כ התובעים בשני הדיונים שהתקיימו בבקשה, מעלה כי אין מדובר בתביעה "חוקתית" אלא בתביעה שמהותה עניינים כספיים של התובעים, המעלים שורה ארוכה של טענות והשגות כנגד הקיבוץ והאגודה, שעיקרם נוגעים לסמכות האגודה להטיל עליהם תשלומים כאלו ואחרים, וכנטען "עושקים" אותם ואת כלל ציבור תושבי ההרחבה. התובעים מבקשים בתביעה זו לבטל סעיפים בהסכם, בפרט הסעיף הכופה עליהם להיות חברים באגודה, והסעיף המחייב אותם לשלם עבור השירותים שמספקת האגודה. בתביעה לא נתבקשה הצהרה באשר לאי חוקיות מבנה הישוב, ואו הצהרה על בטלות ואו על אי חוקיות רישומה של האגודה.
42. ודוק-הפסיקה שהכירה בנושאים מסויימים כבעלי חשיבות ציבורית שבגינה אין מקום להעברת הסכסוך לבוררות התייחסה לעניינים נדירים ולסוגיות כבדות משקל (ראה, למשל, האמור ברע"א 1817/08 טבע נ' פרוניורון ניתן ביום 11/10/09).
43. מכאן שגם יש לקבל את טענת האגודה לפיה מדובר ב-"סכסוך פנימי" הנכנס לגדר המונח "עסקי אגודה" כאמור בסעיף 152(1) לפקודת האגודות השיתופיות, כך שנוכח האמור בסעיף 132 לתקנון האגודה יש מקום לעכב ההליכים ולהפנות הסכסוך לבוררות.
44. אוסיף כי גם אם אכן מדובר בענין חוקתי הרי שכל עוד הוא עולה באופן אינצידנטלי אין מניעה כי הסכסוך ידון בבוררות (ראה רע"א 180/07 אמיר כץ נ' איגוד הכדורסל, ניתן ביום 2/7/09).
45. לכל האמור לעיל יש להוסיף את העובדה כי רשם האגודות השיתופיות הוא גם בעל הידע המקצועי ובעל כישורים מתאימים על מנת להכריע בסכסוכים המתעוררים בתחום התמחותו.
46. באשר לטענה כי קיים חשש שהבורר לא יוכל להתנתק מקשרו עם אחד הצדדים במסגרת הדיון (הרשם כמי שאישר את הקמתה של האגודה) אומר כי חזקה על הבורר שינהג באובייקטיביות ובנאמנות כלפי המתדיינים.
47. לענין טענת המשיבים כי עזבו את האגודה כך שסעיף 132 לתקנונה אינו חל עליהם אומר כי הדבר לא הוכח נוכח דרישת ב"כ האגודה להמצאת יפוי כח ספציפי בענין, ומכל מקום ע"פ האמור בסעיף 13 לתקנות האגודה - אין בכך כדי להפקיע את תניית הבוררות.
48. **סוף דבר-**

בית משפט השלום בחיפה

23 דצמבר 2009

ת"א 6809-06-09 אלדג'ים ואח' נ' קיבוץ אילון אגודה שיתופית להתיישבות חקלאית בע"מ
ואח'

הנני מורה על עיכוב ההליכים בתיק.

ב"כ הצדדים יפנו לרשם האגודות השיתופיות לצורך מינוי בורר.

אין צו להוצאות.

הערה לסיום:

לו היתה "נשאלת" ו/או "נשמעת" סבורני כי פניה להליך גישור הינה עדיפה, בנסיבות הענין,

על פני בוררות, כפי שאף הוצע על ידי בישיבות שהתקיימו.

מקריאת התביעה, כתב התשובה של האגודה, הבקשות והתגובות שהוגשו בהליך הנוכחי

מובן לי כי אכן מדובר בקצה קצהו של קרחון, במערכת יחסים סבוכה ועכורה בין חלק

מתושבי ההרחבה לבין חבריו הותיקים של הקיבוץ. אין לי ספק כי הדרך הנכונה והראויה

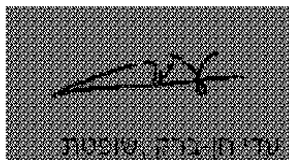
לפתרון סכסוך מסוג זה (בין מי, שככל הנראה, ימשיכו להתגורר בשכנות במקום קטן בו

כולם מכירים את כולם) הינה בדרך של הידברות בין הצדדים, הבהרת הנושאים

"המטרידים" (דבר שעד כה ועל אף שניסיתי להבין מב"כ התובעים מה באמת "מציק"

לתובעים לא עלה בידי...), וניסיון להביא לפתרון צודק ומוסכם בדרכי נועם ושלום.

ניתן היום, ו' טבת תש"ע, 23 דצמבר 2009, בהעדר הצדדים.

עדין בית משפט